

הודש השון
גליץ 216
כה הדיבור

מרביתם עשירים

גליץ לעידוד משתתפי
'סמא דחיי' בהיכלי
הישיבות והבוללים

עושה שלום

הגע לפני ...

עמדתי בקצה המדרכה בפינת הרחוב והמתנתי זמן ממושך להסעה שלי. מייד כשהגעתי למקום הבחנתי באדם העומד לא רחוק ממני וממתין אף הוא, אבל היה בו משהו מיוחד שמשך את תשומת ליבי. הוא עמד ליד תיבת דואר האדומה, ונשען עליה כאילו הוא שומר אותה. הוא היה נראה עצבני מאוד. מדי רגע הגביה את ראשו והשקיף בכיוון עיניים לעבר המשך הרחוב. הפעלתי את דמיוני כדי לנחש מה טיבו של אדם זה ועמידתו המוזרה, אך לא הצלחתי להעלות כל הסבר מניח את הדעת.

העניינים התחילו להתגלגל כעבור עשר דקות, כשבקצה הרחוב הופיעה מכונית אדומה של רשות הדואר. האיש הזדקף והמתין דרוך כלפני זינוק. המכונית האדומה נעצרה ליד תיבת הדואר, וממנה יצא בחור צעיר במדי עבודה ובידו מפתח מיוחד. הוא פתח בזהירות את דלת הברזל של התיבה כשבידו השנייה שק פתוח המוכן לקלוט את המעטפות שבתוכה. האיש שעקב אחרי כל תנועה שלו במתח רב נכנס לפעולה. "סלח לי", אמר, "אבל יש לי פה מכתב אחד שאני מוכרח למצוא אותו ולקחת אותו בחזרה".

"מה? מה?" אמר העובד המופתע. "לקחת בחזרה? אין דבר כזה! זוז בבקשה! אני מבקש לא להפריע לי".

"אני מבקש", אמר בתחינה, "אני מבקש מאוד! יש פה מכתב שאני כתבתי ושמתי אותו בלילה פה בתיבה. אסור שהמכתב הזה יישלח בדואר ויגיע לאיש שאליו כתבתי אותו. אני מתחנן לפניך שתרשה לי לקחת את המכתב הזה חזרה".

העובד נעצר לרגע, אך מייד התעשת ואמר, "אני לא יכול להרשות לך לחפש את המכתב שלך. יש עכשיו מבצע התייעלות ואני מוכרח להספיק להביא את המעטפות מכל האזור שלי בזמן הקצר ביותר למרכז המיון. אני לא יכול. יורידו לי נקודות".

המשך »

דבר השלום

בית המדרש היה מלא מפה לפה, קולות המתנצחים בהלכה התמזגו בניגון הלומדים, כשלפתע נכנס פנימה העגלון המקומי במגפיו המגושמים וניגש אל אחד הלומדים ומבקש ממנו שיתן לו גמ' 'בבא בתרא'. הלומד התקשה להסתיר את פליאתו, מה לעגלון פשוט זה עם גמ' בכלל, 'בבא בתרא' בפרט שהיא מהמסכתות הקשות שבש"ס.

תמיהתו גברה שבעתיים כשהבחין שהעגלון פונה עם הגמ' לעבר היציאה, משעקב אחריו נבהל לראות שהוא פשוט נגש לעבר סוסו שהתעקש שלא לזוז ממקומו... חובט בגמ' הכבדה בכל כוחו על גבו של הסוס. אוי! הבין הוא, העגלון חיפש את הגמ' הכי עבה וכבדה כדי לחבוט בכל הכח בסוס. כמה מסכן ואומלל הוא, במקום להנות ולהתענג מהסוגיות העמוקות והנפלאות של 'בבא בתרא', משתמש הוא בזה לחבוט בסוסו.

סיפור כואב ומוזר. יתכן שהיה, ויתכן שלא. אבל הבה נתבונן, האם אנו כ"כ רחוקים מהעגלון הזה. הפה הוא הרי כלי נפלא מאין כמוהו, הכלי היחיד שבו נתייחד האדם יותר מהבעלי חיים, ושעל שם כך נקרא בשם מדבר, וא"כ מה מוזר וכואב הוא להשתמש בכלי יקר ועוצמתי זה להרע, להלשין, לרכל, לסכסך, ולחבוט על חברינו!?

כדי שנדע איך להשתמש בכלי הגורלי הזה, מוכרחים ללמוד ולשנן היטב את הלכות שמירת הלשון, נצטרף עוד היום לתכניות של סמא דחיי ונלמד איך לדבר.

משפט שלום

שאלה מעשית לליבוץ הלומדים

תשובות לשאלה ניתן לשלוח לדוא"ל: m025379111@gmail.com או לפקס: 02-6506107 עד י' לחודש. התשובות הנבחרות יפורסמו בס"ד בגליון הבא.

מועמד לגבאי?

לפני תפילת מנחה פנה יעקב ליטול ידיו, בבואו לנגב את ידיו הבחין שהמגבות רטובות מאוד, מפני שזמן רב לא החליפו אותם, יעקב פנה ליצחק שעמד לצידו, ואמר לו, "לדעתי, גבאי שאינו מחליף מגבות בזמן, יש צורך להחליפו".

יצחק קטע אותו, "לשון הרע! איך הנך מדבר בגנות הגבאי", אך יעקב טען, אין בכך שום איסור, היות ובשבוע הקרוב יתקיימו הבחירות לגבאי בית הכנסת. ויש הרי כמה מועמדים, וא"כ הציבור צריך לדעת במי לא לבחור לתועלת כולנו, ובה הוא הגיש את מועמדותו לתפקיד ציבורי כגבאי, ידע הוא שידונו בכישוריו ופעולותיו ועל דעת כן. וא"כ אין זה לשון הרע. האמנם?

שימו לב: בין השולחים יתקיימו הגרלות על ספרי לימוד

"באמצע הלילה, אולי זה היה בסביבות השעה שלוש, התעוררתי והתחלתי לחשוב על העניין. 'מה עשיתי?!' שאלתי את עצמי וזיעה קרה כיסתה את גופי. עד הבוקר כבר לא יכולתי להירדם. התפללתי במניין ראשון, ומהשעה שש בבוקר אני עומד כאן ליד התיבה כדי למנוע את שילוח המכתב אל האישי. לא הצלחתי. אצטרך לנסוע נסיעה ארוכה ולבלות שעות במארב לדוור כדי לנסות להשיג את המכתב לפני שיגיע, חלילה, לידיו שלא אותו אדם."

"עוד לא אכלתי ואין לי שום תיאבון. אני מרגיש חולה. אני עוד צריך ללכת לשאול רב אם מותר לי להוציא את המכתב מתוך תיבת הדואר הפרטית של האישי. מי יודע איך איראה במקרה שחלילה איתפס, אני לא רוצה לחשוב על זה. לכל התסבוכת הזאת נכנסתי בגלל טיפשות של רגע ונמהרות."

"מהמקרה הזה", סיים אבא את סיפורו, "אפשר ללמוד מוסר כמה צריך להיזהר ולהיות מתון בכל מילה שאומרים, ובוודאי בכל מילה שכותבים."

"אבא", הגיב הבן בהתרגשות, "לא יאומן, אבל יש לי סיפור דומה, מיוחד במינו, על אירוע שבגללו איחרתי לחזור היום בצוהריים מן הישיבה. אחרי תפילת מנחה, כאשר בדרך כלל אני נוהג לחזור הביתה, חיכה לנו ביציאה אחד הבחורים המבוגרים וביקש מתנדבים למניין שייסעו איתו לבית הקברות. הסכמתי. הוא הכין מיניבוס מול פתח הישיבה, וכאשר היינו עשרה, יצאנו לדרך."

"הבחנתי בזקן אחד, לא מוכר, היושב ליד הנהג. סיפר לנו הבחור כי זהו סבו. זה חודשים אחדים, כך סיפר, סבו מוטרד מאוד. לפני יותר מחמישים שנה, ברתחת ויכוח בישיבת הוועד בענייני בית הכנסת, פלט ביטוי לא נאה כלפי אחד הגבאים אשר כבר אינו בין החיים. לאחרונה החל הזיכרון הרחוק ההוא לכרסם בו ולהטרידו ולא לתת לו מנוח. הוא התייעץ עם רב גדול, והלה אמר לו שיש רק פתרון אחד, בקשת מחילה מן הנפטר ליד קברו. 'לא היה זה פשוט למצוא היכן קבור אותו יהודי שנפטר לפני שנים רבות', סיפר הבחור, 'עכשיו אנחנו נוסעים לשם כדי להיות נוכחים במניין של עשרה בבקשת המחילה של סבו מן המת'."

"כשהגענו למקום, הסתדרנו סביב הקבר. אמרנו פרק תהלים והזקן אמר קדיש. אחר כך הוא חלץ את נעליו וקרא בקול נרגש מתוך ספר את בקשת המחילה. בהדרכת הבחור ענינו כולנו פה אחד שלוש פעמים: 'מחול לך!' ואחר כך שלוש פעמים: 'מותר לך!'"

"הזקן היה נרגש מאוד. הוא לחץ בחמימות את ידו של כל אחד מאיתנו והודה לנו, 'בזכותכם ירדה לי אבן כבדה מן הלב', אמר. 'חמישים שנה התהלכתי בהרגשה רעה שאיזה כתם כבד רובץ על המצפון שלי. הכול בגלל התכעסות של רגע ופיזיות בבחירת המלים הנכונות להבעת דעתי. יכולתי למנוע את כל זה אילו הייתי מאופק יותר והייתי שוקל את דברי בוויכוח על משהו שהיום אני לא מצליח אפילו לזכור מה זה היה'."

"גם זה סיפור מעניין וחשוב", אמר אבא. "הבה נזכור את שני הסיפורים האלה על מחיר הנמהרות. זה יעזור לנו להגביר את המתינות ושקול הדעת על הפזיזות וחוסר המחשבה. הרבה יותר קל לבלום את הפה לרגע, מאשר לנסות לתקן את המעוות לאחר שיצא מתחת שליטתנו."

"אתה לא תפסיד בגללי", אמר האישי והכניס ידו לכיסו תוך שהוא מסתכל סביב. התגברתי על סקרנותי, העמדתי פנים כלא שומע והייתי את ראשי לכיוון הנגדי כדי לא להביך את השניים. כשחזרתי ופניתי לכיוונם כבר היה האישי כורע תחתיו ליד התיבה הפתוחה ומעביר מעטפה אחר מעטפה מן התיבה אל שק הדואר. זה ארך זמן. ההסעה שלי טרם הגיעה ואני עקבתי אחר ידיו הרועדות של האישי כשנטל כל מעטפה לידו והביט בכתובת שעל גבה. ככל שפחת מספר המעטפות בתיבה, הלך וגבר הרעד בידיו. לבסוף הגיע הבלתי נמנע, הוא נטל לידו את המעטפה האחרונה, הציץ בה, והטיל אף אותה בתנועה של ייאוש אל השק.

"המכתב איננו!" קרא בקול נואש. "איך זה יכול להיות?" שאל וחזר ושאל, ספק את עצמו, ספק את העובד.

"באיזו שעה שלשלת את המכתב לתיבת הדואר?" שאל העובד.

"זה היה בין אחת עשרה וחצי לאחת עשרה ארבעים וחמש", ענה האישי.

"אני חושב שאני יודע מה קרה", אמר העובד. "מנהל הסניף שלנו שואף לזכות במקום הראשון בתחרות ההתייעלות שבין הסניפים. אני כמעט בטוח שהוא הפעיל הרקת חצות. המכתב שלך עבר כבר הבוקר את המיון ונמצא בדרכו אל העיר של הנמען. אין הסבר אחר."

חשבתי שהאישי יתמוטט. פניו היו חיוורות כסיד, ולולא נשען על תיבת הדואר אין ספק שהיה נופל.

"אז מה עושים?" שאל בעצבנות, "מה עושים עכשיו?"

העובד שכבר הספיק להכניס את שק המעטפות אל אחורי המכונת, סגר את הדלת ופנה שוב אל האישי ואמר לו, "אתה צריך לנסוע עוד היום אל המיון בעיר של הנמען ולנסות לשכנע אותם לחפש את המכתב ולתת לך אותו. אם לא יסכימו, וכמעט בטוח שלא יסכימו, נותרה לך רק עצה אחת שאסור לי להגיד לך."

"מה? אמור לי", ביקש האישי וכולו תחנונים.

"זה לא בדיוק חוקי מה שאומר לך, אבל אתה יכול לברר מתי בערך חלוקת הדואר באזור של הנמען ולחכות לדוור שם ליד הבית. מייד לאחר שישים את המכתבים בתיבות וילך לבניין השני, אתה פשוט תשלוף את המכתב מתוך התיבה. אני מקווה שאתה יודע איך עושים את זה. אולי מותר לך, הרי אתה אומר שהמכתב הוא שלך!"

נכנס עובד הדואר למכונת, התניע ונסע. האישי נשאר עומד המום והסתכל סביבו. הוא ראה אותי וניגש אליי. היה לו צורך לשפוף את ליבו לפני משיהו.

"אתה ראתה מה היה פה?" שאל כדי להיכנס עמי בדברים. "זה אסון! ממש אסון! כתבתי לאדם חשוב מאוד מכתב אישי. ואינני יודע איך, יצא לי מהעט ביטוי אחד חצוף שאני מתבייש כל פעם מחדש כאשר אני נזכר בו. הייתי רזיז מאוד אמש ולא חשבתי פעמיים, רק גמרתי את הכתיבה של המכתב וכבר הדבקתי את המעטפה והבול ורצתי לשלשל את המכתב לתיבה."

לסגור את הדלת

החפץ חיים לא הסיח דעתו כל ימי חייו מעבודת ה' יתברך אפילו לרגע אחד, גם בעוסקו במילי דעלמא הוציא מזה תועלת למילי דשמיא, ואלו שזכו להסתופף בצילו יכולים להביא לכך אלפי דוגמאות. פעם שכחו לסגור את דלת הכניסה, ועל ידי כך נכנסה פרה מבחוץ, הפכה כמה דברים וגרמה היזק. צעקה הרבנית על הפרה לגרשה וסגרה את הדלת. פנה החפץ חיים לרבנית ואמר: כשיודעים שפרה עומדת בחוץ, צריכים לסגור את הדלת או להשגיח. הוא הוסיף ואמר, שכן הדבר גם בידישקייט (בקיום מצוות), היצר הרע רוצה להגניב אל הפה דיבורי לשון הרע, רכילות וכדומה. העצה לכך: לסגור לגמרי את הפה או לשמור עליו, "שמור פתחי פִּיךָ".

(מדרכי הח"ח זצ"ל שנכתבו ע"י בנו הג"ר אריה לייב זצ"ל)

הייתי נזהר מאוד מדברים בטלים

הייתי נזהר מאוד מדברים בטלים, ואין צריך לומר מרכילות ומלשון הרע חס ושלום. ואף בדיבור הכרחי הייתי ממעט בכל היותר אפשרי. וקודם שהתחלתי לדבר עם אדם בדבר הכרחי, הכנסתי במחשבתי הדרש של הגמרא על הפסוק: "האומנם אלם צדק תדברון" – מה יעשה אדם בעולם הזה יעשה עצמו כאילם, יכול אף לדברי תורה וכו'. בכוונתי הייתה בזה כדי למעט בדיבור

וכל היותר האפשרי וכו'.

אם הרגשתי בעצמי שיצאו מפי דיבורים שלא לצורך מצווה ויראת שמים, אף שלא היו בדיבורים אלו שום נדנדוד לשון הרע ורכילות חס ושלום רק שלא היו דיבורים הכרחיים, הייתי מתוודה תיכף על זה.

(צוואה הקדושה יח לבעל יסוד ושורש העבודה).

שהות בין מילה למילה

הגה"ק מבלאזוב זי"ע היו לו סימנים קבועים שבהם היה מרמז למשמשו את מבוקשו, וכשהיה צריך לדבר היה שוהה זמן מוגזם עד שהוציא מילה מפיו. וכן במשך דיבורו היה מפסיק ושוהה בין מילה למילה. והיה זה לימוד גדול ללמוד אצלו שמירת הדיבור.

(דרשות שפע חיים).

שם מחסום לפיו

שנים אחדות קודם פטירתו של הרה"ק ר' יעקב שמשון מקאסוב זי"ע, שם מחסום לפיו ולא דיבר עם שום אדם מאומה, אפילו עם אנשי ביתו, ומי ששאלו איזה דבר השיבו אך ברמז ומחווה במחוג. ופעם אחת שאלו אחיו הרה"ק רבי ברוך מוויזניצא בעל ה"אמרי ברוך" זי"ע מה זאת שאינו מדבר כלום, ואחזו בידו והוליכו אצל החלון והראה לו משם את בית הקברות, ורמז לו כי כל החיות של האדם תלויה בדיבורו כידוע.

(אבן שתיה)

אוצר השלום

פנינים מובהרים
מגדולי הדורות

כל דיבור עושה רושם

וכבר אמרו כל דיבור שיוצא מפי אדם עושה רושם. ובעוונותינו הרבים אדם מפטפט כל היום בדברים, ואינו מרגיש שבכל דבר עושה רושם, עד שאמרו חז"ל: "ברית כרותה לשפתיים" (סנהדרין קב ע"א, מועד קטן יח ע"א), ואיך לא ישמור אדם מבטא שפתיו על כל דבר פשע.

(יערות דבש דרוש טו)

גדרים לשמירת הדיבור

לכן יראה האדם לעשות לעצמו גדרים וסייגים להבא, לשמור פיו ולשונו כאמור לעיל. ועיקר הגדר להרחיק אפילו מן הדברים הנראים בעיניו כמותרים כמו שכתב החסיד בעל חובת הלבבות, להרחיק שבעים שערים משערי המותר משער אחד האסור. ופשיטא שלא יבקש אמתלות והיתרים כמאמר חז"ל על הפסוק "ומקלו יגיד לו" – כל המקל נעשה מגיד לו.

(מרפא לשון לגאון ר' רפאל הכהן מהמבורג זצ"ל)

קדושת הלשון

וקדושת הלשון רבה מאוד, עד כי אם הוציא מילין בפיו על בהמה, 'קרבן לה', היא נעשית קודש ולא יחליפנה ולא ימיר אותה. ואם המיר, היא ותמורתה קודש, ומועלין בהן. ועל כן אמרו חז"ל: "כל המחליף בדיבורו כאילו עובד אלילים. וכל שאינו עומד בדיבורו, שאין דיבורו יקר אצלו באשר לשונו איתו, ותנועתו קלה עליו, נקל אצלו גם שיבוא על אשת איש, כי במה נחשב לו תנועת לשון איש כי יבטא בשפתיו 'הרי את מקודשת ליי' (כלה ב).

(חיי עולם מ"ט מבעל מחבר ספר יד הקטנה על הרמב"ם)

כל דיבור בורא מלאך

כל דיבור שהאדם מדבר: אם הוא של מצווה נעשה מלאך אחד, ואם הוא של טומאה נברא מלאך רע, ואם הוא של בטלה נברא מלאך של בטלה. והתפילה והתורה שאדם מדבר בוקע את הרקיע ועולה למעלה. ואם הוא דיבור רע מטמא נשמתו וחלק דיבור הקדושה עולה למקום טומאה הדומה אליו ונשאר החלק הקדוש חבוש בבית האסורים, וכמה טורח עושה לקונו עד שמוציאו משם.

(חסד לאברהם עין הקורא נהר סח)

השאלה הקודמת:

דפים זרוקים [פאסקווילן] מה הדין לקרוא בהם, ומה הדין לזרוקם חזרה?

השאלה מורכבת מאוד, ותלוי הרבה בפרטי ההיתר של אפי תלתא, ובפרטי דיני לפני עוור ותרי עברא דנהרא. הבאנו כאן כמה ממכתבי הקוראים שדנו בענין זה בטוב טעם, אך למעשה צריך לדון על כל ענין לגופו ולא באנו אלא לעורר.

לכבוד מערכת "מרבית שלום", שלום וברכה,

עיינ בשמירת הלשון (שער הזכירה, פ"ד בהג"ה) וז"ל "זי"א אף נובח ואין קולו נשמע, כי בהלשון הרע שלו מזיקו בסתר, ובפרט אותן כותבי עמל (שקורין פאסקווילין) שעליהם נאמר ארור מכה רעהו בסתר" נמצא דהמחלק פאסקווילין עובר באיסור גמור לשה"ר,

ולפ"ז נראה שגם אם נזדמן לידו, אסור להשליכו דבזה עובר על איסור לשה"ר, דאינו רק איסור דלפני עור אלא הוא איסור לשה"ר גמור. אמנם יש לדון אם עובר ג"כ באיסור דלפני עור, והנה בכה"ג דאין שם עוד פאסקווילין, והוא משליך מידו את הנ"ל ודאי עובר, אך בד"כ מפוזרין עוד הרבה, ונמצא דכשמשליך מידו דף אחד אין כאן "תרי עברי דנהרא" כיון שמי שירים את הדף הנ"ל היה יכול לקחת דף אחר. אמנם בכלל גווני חשיב מסייע ידי עוברי עבירה וכמ"ש תוס' בשבת דף ג. [וכמו"כ נראה דגם בכה"ג די שם הרבה פאסקווילין מ"מ עובר באיסור סיפור לשה"ר, דסו"ס הוא סיפר והעביר את הלשה"ר ע"י השלכתו].

בברכה מרובה

ש. ק. א. בית שמש

לכבוד מערכת משמרת השלום

בנידון שאלתכם בגליון האחרון אם מותר לקרוא 'פאסקויל' ואח"כ לזרוק.

בספה"ק נועם אלימלך בסופו באגרת הקודש כתוב וז"ל "מחמת הקטטות שהיה על הצדיקים, והדפיסו אגרת מכוערים (פאסקווילן), ואף בעת ששולחים אגרת ההם, אהובי אחי, מנע עצמך מלהסתכל בו, כי כך אמר אאמ"ו נ"י, מי שמסתכל בו ושמה בו לא יזכה לראות בנחמת ציון ושמחת ליתן וחופת צדיקים" עכ"ל.

ע.ל. צפת

לכבוד "תלמידי חכמים המרבים שלום בעולם"

אשריכם, מה טוב חלקיכם, ומה נעים גורלכם, שזכותם לחדש רעיון נשגב ונכון כזה, להכניס ציבור האברכים בני התורה ל'משמרת השלום', כידוע מדברי מרן החפץ חיים זיע"א סוף כלל ח', שע"פ הרוב תלויה הנהגת אנשי הבית בעניינים כאלו, אחר הנהגת בעה"ב בעצמו, יעזור השי"ת שחפץ ה' בידכם יצליח, ונזכה כולנו לשמור לשוננו ואזננו, ובעיקר ליבנו, מכל המדות מגונות.

ר.א.

לכבוד מערכת "משמרת השלום" שלום וברכה וכט"ס!

מה מאד שמחתי לראות את הגליון היקר והמפואר, מאד חשוב, רב האיכות, "מרבית שלום" ובו מאמרי מחשבה, הגות והשקפה עובדות וסיפורים, בעניינים העומדים ברומו של עולם - עניני שמירת הלשון ומדת השלום, אשר בזמננו צריכים חיזוק ובזה משפיעים שפע רב לעם ישראל ומקרבים הגאולה כמובא בספרים הקדושים כידוע.

והנני בברכה שתזכו להפיץ מעיינותיכם חוצה באיכות ובכמות לזכות את הרבים, ולהרבות שלום בעולם, ובזכות זה נזכה לישועות ורפואות ולביאת משיח צדקנו בב"א.

ח.מ.א.

יה"ר שתצליחו להתמיד בלימוד התורה ובקביעות סדר שני הלכות ביום ויקויים בכס הבטחתו של בעל ההבטחה ממנציטור זי"ע "אין משפחה בעולם שלומדים 2 הלכות ביום, שלא ראו איזו שהיא ישועה בענייניהם"

זמן תורה מוצלח!
לכל לומדי ומשתתפי תוכניות 'סמא דחיי' ו'לימוד זכות'